

MODERN SVENSKA

Funderar ni på språkriktighetsproblem? Vår spalt Modern svenska behandlar språkfrågor av allmänt intresse, som besvaras av professor Carl-Eric Thors. Sänd in frågor till Dagboken som vidarebetordrar dem till språkvetaren.

handlar språkfrågor av allmänt intresse, som besvaras av professor Carl-Eric Thors. Sänd in frågor till Dagboken som vidarebetordrar dem till språkvetaren.

1. "Numera hör man och läser, främst i sverigessvensk press, uttrycket **ta en bild på**; här i vårt land säger vi **ta en bild av**. Vilket är riktigare?" — Det råder inget tvivel om att **ta en bild av** fortfarande är det korrekta uttrycket. Så bedöms det också av rikssvenska språkmän. Prepositionen **på** tränger fram i nutida svenska (t.ex. **i början på** jämte **i början av**). Tendensen har uppmärksammats av prof. Björn Pettersson, som påpekar att **på** gör uttrycket mer konkret. Vårdat språk föredrar i flera fall uttryck med annan preposition än **på**, och detta gäller som sagt om **ta en bild**.

2. En frågeställare citerar ett tidningsurklipp "den 80-åriga **nobelpristagerskan**" och undrar: "Har vi inte redan lämnat dessa kvinno-ändelser?" — I det aktuella fallet skulle jag säga antingen **pristagare** eller **pristagarinna**. Det är riktigt att de speciella "kvinnoändelserna" är mindre brukliga numera. Yrkesutövare får gärna samma beteckning, oavsett kön, åtminstone i officiellt språk (man ledigförklarar **lärartjänster**, även om det framgår att det till tjänsten hör att undervisa flickor i gymnastik). När det gäller s.k. frutitlar (**kyrkoherdska**, **kommerserådinna** osv.) är tendensen också tydlig: många undviker dem, och det vill synas, som om detta isynnerhet gällde ord på **-ska**.

3. En insändare har fäst sig vid följande sats (i en grammatik):

Päijänne är djupt. Hon menar att det bör heta **djup** och undrar om inte en regel som leder till konstruktionen "Päijänne är djupt", är svår att upprätthålla. — Den regel man kan nämna i detta fall, är en helt motsatt. Sjöars namn är vanligen **den-** genus. Detta är alldeles klart vid de många sjönamn som slutar på **-n** (**Vänern**, **Vättern** osv.). Man kan få läsa, att sjönamn av finskt ursprung bör vara neutra, men regeln är tvivelaktig. Ju starkare ordet **sjö** föresvävar en, dess mera är man benägen att säga **Päijänne är djup** (och så skulle jag säga). Vid sjönamn på **-järvi**, t.ex. **Vesijärvi**, tror jag dragningen till **den-**genus är ännu starkare: vi vet ju att **järvi** och **sjö** motsvarar varandra. En utväg ur dilemmat kan vara att skriva **sjön Päijänne**. Då måste adjektivet rätta sig efter ordet **sjön**: **sjön P.** är **djup**.

4. Samma frågeställare har fäst sig vid uttrycket "Dalarna är en känd turistort" — kan ett landskap kallas en ort, undrar hon. — Jag tycker inte uttrycket låter bra och skulle skriva t.ex. "är ett känt turistmål".

5. En insändare har sänt ett klipp till Hbl med följande text: "dömde Helsingfors rådstuvurätts X division med N. N. som ordförande E. P. i avsaknad av fullt förstånd för dråp till 4 års tukthus". Vem var i avsaknad av fullt förstånd, frågar insändaren. — Jag har försökt läsa texten såsom en viss potentat lär läsa Bibeln, men jag tycker inte att någon misstanke drabbar divisionens ordförande. Den känsliga bestämningen i avsaknad **av fullt förstånd** är placerad så att den nog måste hänföras till den åtalade E. P. Den som tycker att meningen verkar tvetydig kan skjuta in ett par ord: E. P., som var i avsaknad, eller: som befanns vara i avsaknad.

Carl-Eric Thors